HE 179/2018 vp: Poliisihallituksen edustajan lausunto ampuma-aselain muuttamista ym. koskevaan hallituksen esitykseen

Yleistä

Nykyisen ampuma-aselain voimassa ollessa ovat reserviläiset hankkineet ampuma-aseensa ampumaharrastusperusteella sovellettuun reserviläisammuntaan. Harrastajakunnalta ei ole tullut palautetta siitä, että lupien saannissa olisi ollut ongelmia silloin kun henkilö harrastaa reserviläistoimintaa. Asedirektiivin muutos rajoittaa reserviläisperusteista ampumaharrastusperustetta vain vähän.

Nyt ehdotettu ampuma-aselain muutos sisältää ehdotuksen, jonka mukaan ampuma-ase voitaisiin jatkossa antaa harrastusperusteella toisen ihmisen ampumisen harjoittelua varten. Tältä osin tulisi varmistua, että lainsäädännöllä ehkäistään luvansaanti sellaisilta henkilöiltä, joiden osalta on riski, että he ryhtyvät muodostamaan omaa viholliskuvaansa.

Joukkomurhatapauksissa käytettävien ampuma-aseiden valinta tapahtuu usein matkimisperusteella. Maailmalla sekä yksinäisten susien että terroristien tekemät joukkomurhat ovat viime vuosina säännönmukaisesti tapahtuneet rynnäkkökiväärillä tai sen itselataava kertatuli -toimisella versiolla eli nk. reserviläiskiväärillä. Näiden saatavuuden rajoittaminen on ollut tämän hallituksen esityksen taustana olleen asedirektiivimuutoksen keskeisenä keinona eurooppalaisen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Poliisiasiain tietojärjestelmän mukaan on itselataavalla kertatulella toimivaa kivääriä käytetty Suomessa 2010-luvulla murhan tai murhan yrityksen rikoksentekovälineenä 3 kertaa, tapon tekovälineenä 2 kertaa sekä törkeän pahoinpitelyn tekovälineenä 4 kertaa. Lisäksi on ollut Sipoon murhatapaus, jossa aktiivisesti reserviläistoiminnassa ollut henkilö teki murhan pienoispistoolilla, mutta ampui asunnostaan poliisia kohti reserviläiskiväärillä. Reserviläisten ikäjakaumasta ja järjestäytyneen rikollisuuden kasvusta johtuen on odotettavissa, että sotilaallisia valmiuksia palvelevaan ampumakoulutukseen osallistumisen perusteella myönnettävistä reserviläiskivääreistä päätyy 10-20 vuoden kuluttua suuri osa rikolliseen käyttöön.

Suhde vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain muutoshankkeeseen

Puolustusministeriössä on valmisteltavana vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain uudistaminen. Hallituksen esitystä ei ole annettu eikä tässä vaiheessa ole tiedossa, aiotaanko hankkeen perusteella annettavassa hallituksen esityksessä ehdottaa säännöksiä, jotka vaikuttavat nyt käsiteltävänä olevien säännösten soveltamiseen.

Tekniset määritelmät

Esityksessä on kirjattu uusina aseen luvanvaraisina osina ylä- ja alarunko, luisti, patruunarulla ja lukko. Osat vastaavat nimeltään direktiivissä määriteltyjä aseen olennaisia osia, mutta teknisesti vain luistia voidaan pitää toi-

POLIISIHALLITUS
Asemapäällikönkatu 14, PL 22, 00521 HELSINKI
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puh. +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780

minnaltaan uutena luvanvaraisena esineenä sikäli, kun sillä tarkoitetaan sulkulaitetta aseessa kuljettavaa osaa, eikä esimerkiksi pistoolin luistia, joka tähän saakka on tulkittu sulkulaitteeksi. Ylä- ja alarungon erottaminen erillisiksi osikseen on katsottu tarpeelliseksi niiden aseiden vuoksi, joissa aseen runko muodostuu kahdesta kappaleesta toisen sisältäessä esimerkiksi laukaisukoneiston erotuksena piippuun kiinnittyvään runko-osaan. Valvonnan kannalta on kuitenkin tärkeää, että osat määritellään asetuksella, jotta sekä valvontaa suorittavat viranomaiset, elinkeinonharjoittajat että harrastajat saadaan informoitua siitä, mitä kyseisillä osilla tarkoitetaan ja mitkä osat tulee jatkossa luvittaa.

Euroopan unioni on valmistelemassa toimeenpanodirektiiviä sellaisista asejäljitelmistä, joita ei katsottaisi ampuma-aseiksi. Tämä on erittäin tärkeää kaasuaseiden ja paukkupatruuna-aseiden luvanvaraisuuden tai lupavapauden määrittelyssä.

Ehdotettu pistoolin ja kiväärin määritelmien muuttaminen on tärkeää, jotta ne voidaan yksiselitteisesti erotella omiksi asetyypeikseen. Tällä varmistetaan myös, että direktiivissä kiellettyjen A8-luokan aseiden määritelmä toteutuu yksiselitteisesti kansallisessa lainsäädännössämme.

Ase-elinkeinon harjoittaminen

Esitys sisältää huomattavan määrän muutoksia asealan elinkeinonharjoittamiseen liittyvään lainsäädäntöön, mutta vaikutukseltaan pääosa muutoksista on pieniä tai niiden myötä jo voimassaolevat oikeus- ja lupakäytänteet tulevat kirjatuksi lakiin.

Varsinaisina uusina asioina elinkeinotoiminnaksi tulevat ampuma-aseiden muuttaminen kaupallisessa tarkoituksessa, ampuma-aseiden välitystoiminta sekä ampuma-aseiden Suomessa tapahtuva siirto. Kyseiset muutokset ovat direktiivin edellyttämiä, ja ne tulevat edellyttämään sekä poliisilaitosten että elinkeinonharjoittajien ohjeistamista, sillä näitä toimintoja harjoitetaan jo nykyisin laajasti asealan toimijoiden keskuudessa.

Asealan elinkeinoluvan sisältöä koskevat tarkennukset helpottavat poliisin valvontatyötä ja selventävät toimintaa myös elinkeinonharjoittajien välisessä kaupassa.

Uutena asiana esityksessä on myös huomioitu tarkemmin elinkeinonharjoittajan toiminnassaan kohtaamat erityistilanteet, kuten vastuuhenkilön äkillinen poistuminen palveluksesta ja konkurssi. Voimassaolevassa lainsäädännössä ei ole näitä kunnolla huomioitu, ja esimerkiksi elinkeinonharjoittajan vastuuhenkilön kuollessa on mittavakin toiminta periaatteessa keskeytettävä heti, mikäli yrityksen palveluksessa ei satu olemaan sopivaa henkilöä. Ehdotuksen mukaisesti tällaisessa tilanteessa vastuuhenkilön toimintaa voisi hoitaa lyhyen aikaa sijainen, joka kuitenkin vastaa toiminnasta samalla tavoin kuin vakituinenkin vastuuhenkilö.

Vastuuhenkilön hyväksynnän osalta on huomioitava myös tarkennus hyväksynnän peruuttamisesta, joka on ollut todellinen ongelmakohta voimassa olevassa lainsäädännössä. Nykyisin vastuuhenkilön hyväksyntää ei voi sellaisenaan peruuttaa ilman, että samalla kajottaisiin varsinaiseen elinkei-

nolupaan, vaikka peruutukseen johtavalla vastuuhenkilön toiminnalla ei olisi mitään tekemistä itse elinkeinonharjoittamisen kanssa. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi suurten yritysten vastuuhenkilöiden rattijuopumukset ja vastaavat rikokset, jotka varsinkin toistuvina ja törkeinä johtavat aselupien peruuttamiseen. Kuitenkin sitä, että tällaiset rikokset johtavat myös elinkeinoluvan uudelleen arvioimiseen niissäkin tapauksissa, joissa vastuuhenkilö on vain palkollisena yrityksessä, voi pitää kohtuuttomana.

Yleisesti peruutusten osalta esitys tuo toivotusti joustavuutta valvontatoimintaan ja erityisesti enemmän mahdollisuuksia puuttua elinkeinonharjoittajan toimintaan, mikäli tarvetta on.

Valtion viranomaiset ovat siirtäneet osan ampuma-aseiden huoltotoiminnastaan yksityisen sektorin hoidettavaksi. Valtion hallussa olevien ampuma-aseiden huoltotoiminnan jättäminen asetietojärjestelmän ulkopuolelle on kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeää. Koska valtion viranomaiset pitävät aseistaan omaa kirjanpitoaan, ei poikkeus vaarantaisi yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Näillä perustein tulisi harkita sitä, että elinkeinonharjoittajan tiedostonpitovelvollisuuden ulkopuolelle rajattaisiin nykyisen ampuma-aselain 17 §:ssä valtion hallussa olevat ampuma-aseet ja aseen osat silloin, kun ne luovutetaan tilapäisesti asealan elinkeinonharjoittajan haltuun asealan elinkeinoluvan mukaisia toimintoja varten.

Esitetyn lain siirtymäsäännöksissä edellytetään ennen vuotta 2010 myönnettyjen asealan elinkeinolupien uudistamista niissä tapauksissa, joissa elinkeinotoimintaa aiotaan jatkaa lain tultua voimaan. Kyseinen uudistus tuo selkeitä parannuksia nykytilaan sillä nykyiset ase-elinkeinonharjoittajien luvat eivät vastaa aina sisällöltään direktiivin aiempaakaan sisältöä. Samalla mitätöityvät sellaiset luvat, joiden haltija ei enää harjoita ase-elinkeinoa. Uudistaminen varmistaa sen, että kaikille osapuolille on yksiselitteisesti selvää, mihin toimintaan ase-elinkeinolupa oikeuttaa ja mitä esineitä se koskee.

Hyväksyttävät käyttötarkoitukset

Ehdotetussa 44 §:n 2 momentissa säädetään hyväksyttävistä käyttötarkoituksista lain 9 §:n 6-kohdassa tarkoitetulle ampuma-aseelle. Samasta asiasta esitetään säädettäväksi toisen sisältöisenä 44 b §:ssä. Kyseiseen lyhyeen itselataavaan kertatuliaseeseen ei voida olettaa juuri kenelläkään olevan perustetta muistoesineenä säilyttämiseen, mutta näytöksiin, kuvauksiin ja esityksiin kyseisiä aseita tarvitaan. Siksi tarkoituksenmukaisempaa olisi korjata ristiriita poistamalla 44 §:n 2 momentti.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan ampumakoulutuksen järjestäminen

Ehdotetun ampuma-aselain 44 b §:n 2 momentin mukaan aselupa voidaan antaa reserviläiskivääriin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen järjestämistä tai siihen osallistumista varten. Ehdotetun 45 a §:n 1 momentin mukaan aselupa voidaan antaa Suomessa rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, joka toimintansa tarkoituksen ja muiden seikkojen perusteella on pidettävä sopivana pitämään hallussaan ampuma-aseita. Toisaalta ehdotetun 45 a §:n 3 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 44 b

§:ssä säädetään, aselupa 9 §:n 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettua erityisen vaarallista ampuma-asetta ja sen osaa varten voidaan 1 momentin nojalla myöntää maanpuolustuskoulutusyhdistykselle vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena annettavan ampumakoulutuksen järjestämistä varten. 45 a §:n 1 ja 3 momenttien keskinäinen suhde on epäselvä. Lisäksi 45 a §:n ja 44 b §:n suhde on epäselvä. Mikäli on ollut tarkoitus, että vain maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi olla luvansaajana, olisi kyseisten pykälien sanamuoto syytä täsmentää niin, että tämä ilmenee yksiselitteisesti myös pykälien teksteistä. On huomattava, ettei sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antamista ole vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissakaan ole sallittu ainoastaan maanpuolustuskoulutusyhdistykselle. Ehdotetun 45 a §:n osalta jää lisäksi epäselväksi, mitä viittaus 44 b §:n 10 momenttiin tarkoittaa.

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 2 §:n 2 momenttiin ehdotettu määritelmä, jonka mukaan sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitettaisiin ylipäänsä kaikkea muilla kuin puolustusvoimien ampuma-aseilla tapahtuvaa ampumakoulutusta, näyttäisi olevan ampuma-aselain soveltamisen kannalta ongelmallinen. On vaarana, että sen perusteella määriteltäisiin kaikki harrastustoimintanakin tapahtuva ampumakoulutus vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain soveltamisalaan kuuluvaksi sotilaallisia valmiuksia palvelevaksi koulutukseksi. Tätä asiaa tulisi arvioida ja tarvittaessa säännöksiä tarkentamalla varmistaa, että näin ei käy.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevaan ampumakoulutukseen osallistuminen

Haettaessa lupaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen osallistuminen –perusteella voitaisiin edellytettävä harrastuneisuus osoittaa useilla eri tavoilla. Se, ettei nyt ehdotettavasta sääntelystä seuraa harrastuneisuusvaatimukselta lupakäytännössä edellyttävän tason yleinen lasku, tuli varmistaa esimerkiksi sillä, että valiokunta lausuu asiasta mietinnössään.

Kyseisellä perusteella lupaa haettaessa tulisi ehdotetun 45 §:n 7 momentin mukaan näyttönä harrastuksesta esittää vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettu todistus hyväksytysti suoritetusta ampumakokeesta. Tämä todistus voitaisiin kuitenkin osittain korvata muulla luotettavalla selvityksellä aktiivisesta reserviläisen ampumaharjoittelusta. Koska tällaiset selvitykset voivat käytännössä olla hyvin monenlaisia asiakirjoja, joiden luotettavuutta lupaviranomaisen on käytännössä mahdotonta luotettavasti valvoa, tulisi tällaisen kvalifioidun harrastuneisuuden osoittamisvaatimuksen osalta edellyttää sellaisen tahon, jonka luotettavuus voidaan arvioida, antamaa tyypiltään yksilöityä selvitystä vastaavasti kuin käsiaseharrastuksen osoittamisen osalta on säädetty (yhdistyksen ampuma-asekouluttajan antama todistus).

Puolustusvoimat voisi antaa puoltavan lausunnon hakijalle, joka on sijoituskelpoinen ja jolla puolustusvoimat katsoo olevan tarve kyseisellä ampuma-aseella ja aseen osalla harjoitteluun reservin ampumataidon ylläpitämiseksi. Kyseessä on hallintopäätös, josta pitäisi olla säädettynä lakitasolla huomattavasti yksityiskohtaisemmin. Esityksessä ei esitetä säädettäväksi mitään siitä, mikä lausunnon tai sen saamatta jäämisen merkitys olisi

eikä myöskään siitä, millä perustein ampuma-aseen tarvetta arvioitaisiin. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että lausunnon saaminen olisi edellytys sille, että henkilöllä voitaisiin katsoa olevan peruste saada aselupa ampuma-aselain 43 §:n 1 momentin 9 kohdan perusteella. Lisäksi perusteluissa todetaan, että ampuma-aseen tarvetta arvioitaisiin asedirektiivin vaatimusten mukaisesti. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan: "Puolustusvoimat voisi antaa puoltavan lausunnon esimerkiksi henkilöstä, joka on sijoituskelpoinen sellaiseen sodanajan tehtävään, jossa tarvitaan ampuma- ja aseenkäsittelytaitoa haetulla ampuma-asetyypillä." Tulisi harkita, olisi hyvän hallinnon vaatimusten toteutumiseksi tarpeen säätää näistä seikoista yksityiskohtaisemmin kyseisessä säännöksessä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ammunnanjohtaja

Ammunnanjohtajan hyväksyisi puolustusvoimat, joka arvioisi käytettävissä olevien tietojensa perusteella henkilön sopivuutta ampuma-aseen hallussapitoon. Tätä varten se pyytäisi poliisilta henkilön sopivuutta koskevan lausunnon. Tällainen sääntelemätön lausuntomenettely olisi poikkeus nykykäytäntöön, jonka mukaan tällaiset lausunnot annetaan turvallisuusselvityksinä. Ammunnanjohtajaa ei haastateltaisi prosessissa toisin kuin luvanhaltijaa. Ammunnanjohtaja voisi ehdotetun poikkeussäännöksen nojalla pitää hallussaan erityisen vaarallisiksi katsottuja ampuma-aseita ilman hallussapitoon oikeuttavaa lupaa.

Ammunnanjohtajaa koskeva päätös syötettäisiin hallituksen esityksen perustelujen mukaan asetietojärjestelmään. Tästä ei kuitenkaan näyttäisi olevan kyseisessä hallituksen esityksessä riittävän selkeästi muotoiltua ehdotusta. Vaikka tieto olisikin syötetty asetietojärjestelmään, olisi hyvin vaikeaa kenttävalvonnassa todentaa sitä, onko joku henkilö ammunnanjohtaja.

Tulisi arvioida, olisiko ammunnanjohtajan ampuma-aseen hallussapitooikeus edellä mainittujen ongelmien välttämiseksi tarkoituksenmukaista järjestää, samoin kuin muidenkin luonnollisten henkilöiden osalta on tehty, aselupaan tai rinnakkaislupaan perustuvaksi. Tämä menettely ei pääsääntöisesti olisi hallinnollisesti juurikaan sen raskaampi kuin ehdotettu poikkeusmenettely.

Ampumaharrastusperuste

Ehdotetut ampumaharrastusta koskevat säännökset ovat kannatettavia ja lisäävät aseturvallisuutta.

Asekeräilijöiden ampumakielto

Voimassaolevan ampuma-aselain mukaan lupaviranomainen voi asettaa asekeräilyperusteella haettavaan lupaan ampumakiellon. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ampumakielto tulisi pääsääntöisesti asettaa erityisen vaarallisille ampuma-aseille, esimerkiksi sarjatuliaseille. Poliisihallituksen vakiintuneen lupakäytännön, jonka hallinto-oikeudet ovat vahvistaneet, sarjatuliaseisiin on asetettu ampumakielto siten, että siitä voidaan lupaviranomaisen päätöksellä ampumatapahtumakohtaisesti poiketa. Ampumakieltoa on perusteltu yleisellä järjestyksellä ja turvallisuudella. Sarjatu-

liaseiden, kuten kaikkien ampuma-aseiden, kuljettaminen yleisellä paikalla lisää anastus- ja katoamisriskiä. Sarjatulella ampuminen on lisäksi vaarallisempaa sivullisten turvallisuudelle eikä ampumaratojen turvarakenteita tehtäessä ole pääsääntöisesti huomioitu sarjatuliammuntaa. Lisäksi keräilyaseet ovat pääsääntöisesti vanhoja eikä niiden käyttöturvallisuus muutoinkaan ole samalla tasolla siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden kanssa. Ampumakieltoa koskeva sääntely on voimassa olevassa laissa ylimalkainen, Poliisihallituksen käsityksen mukaan nykyistä vakiintunutta lupalinjaa ei tulisi lieventää.

Siirtymäsäännökset

Ehdotetuissa ampuma-aselain siirtymäsäännöksissä säädettäisiin menettelystä väliaikaisesti peruutetun ase-elinkeinoluvan osalta. Säännös tulisi poistaa, koska ase-elinkeinolupaa ei voi peruuttaa väliaikaisesti nyt voimassa olevien säännösten perusteella.

Ehdotetussa siirtymäsäännöksessä säädettäisiin velvollisuudesta hakea ennen lain voimaantuloa mutta 12.6.2017 jälkeen hankituille ampuma-aseille (pitäisi olla myös: ja aseen osille) lupaa kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta. Mikäli ilmoitusta ei tehtäisi (pitäisi olla: mikäli lupaa ei haettaisi), raukeaisi lupa määräajan päätyttyä. Luvan hankkimisen sijasta henkilöllä olisi siirtymäsäännöksen mukaan mahdollisuus luovuttaa esine sille, jolla on oikeus esineen hankkimiseen, tai korvauksetta valtiolle. Säännös poikkeaa sisällöltään ampuma-aselain 99 ja 100 §:issä säädetystä menettelystä. Tältä osin voitaisiin harkita, että kyseinen menettelysäännös poistettaisiin siirtymäsäännöksestä, jolloin menettelyyn sovellettaisiin joka tapauksessa ampuma-aselain 8 luvun säännöksiä.

Siirtymäsäännöksessä ei esitetä säädettäväksi ilmoitusvelvollisuutta ns. deaktivointiasetuksen voimaantulon jälkeen deaktivoitujen aseiden hallussa pitämisestä. Ajatuksena lienee ollut se, että esineen deaktivoinnin tarkastukseen tuoneen henkilön tiedot olisivat viranomaisella. Esineet ovat kuitenkin voineet vaihtaa omistajaa ennen nyt ehdotetun lakimuutoksen voimaantuloa.

TILASTOTIETOJA

Asetietojärjestelmän mukaan poliisin hallussa on tällä hetkellä 225 kpl reserviläistoimintaan ja Practical-ammuntaan soveltuvaa itselataavaa kivääriä.

Reserviläisliiton ikäjakauma 2016 • Alle 20 - 1% • 21-30 – 9 % • 31-40 - 17 % • 41-50 - 21 % • 51-60 - 21 % • 61-70 - 19 % • Yli 70 - 12 % Keski-ikä 52 vuotta

Reserviupseeriliiton jäsenten keski-ikä on yli 50 vuotta. Vajaa 30 % jäsenistä on alle 40-vuotiaita. Yli 60-vuotiaita on noin 30 %.

LIITTEET

- Kaavio järjestäytyneen rikollisuuden kasvusta Suomessa
- Aseluvan haltijan iän merkitys ampuma-aseiden anastuksiin

Asehallintopäällikkö Mika Lehtonen

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.